

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015
Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою
(пост. п. від « »   2021 р.)
Ректор

А.А.Мазаракі

**ПСИХОЛОГІЯ САМОВИЗНАЧЕННЯ
ОСОБИСТОСТІ /
PSYCHOLOGY OF PERSONAL
SELFDETERMINATION**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

КИЇВ 2021

**РОЗПОВСЮДЖЕННЯ І ТИРАЖУВАННЯ БЕЗ ОФІЦІЙНОГО ДОЗВОЛУ
КНТЕУ ЗАБОРОНЕНО**

Автори: М.С.Корольчук, д-р. психол. наук, професор

О.В. Полунін, д-р. психол. наук, професор

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології від 21 січня 2021 р.

Рецензент: І.В.Мостова, канд. психол. наук

Н.Д.Гордия, канд. психол. наук, доцент, заступник директора
Центру перепідготовки та підвищення кваліфікації державних
службовців та посадових осіб місцевого самоврядування Київської
обласної державної адміністрації

О. О. Васильєва, к.т.н., доцент, заступник з декана з навчально-
методичної роботи факультету ресторанно-готельного та
туристичного бізнесу

**ПСИХОЛОГІЯ САМОВИЗНАЧЕННЯ
ОСОБИСТОСТІ /**

**PSYCHOLOGY OF PERSONAL
SELFDETERMINATION**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Психологія самовизначення особистості» призначена для студентів освітнього ступеня «магістр» галузі знань 24 Сфера обслуговування, за спеціальністю 241 «Готельно-ресторанна справа», спеціалізація «Готельний і ресторанний девелопмент».

Програму підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти України із зазначеної спеціальності та відповідної освітньо-професійної програми підготовки магістрів КНТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Психологія самовизначення особистості» є підготовка студентів до адекватного професійного самовизначення, формування у них обґрунтованого професійного наміру, адекватного вибору роду діяльності та розвиток здібності до професійної адаптації в сучасних соціально-економічних умовах.

Завдання полягає у теоретико-методологічній і практичній підготовці студентів з особистісного та професійного самовизначення, а також психологічних методів його реалізації; у формуванні потреби і готовності до самовдосконалення та автентичного вибору життєвого шляху.

Предмет дисципліни становить вивчення індивідуально-психологічних компонентів самовизначення особистості включно з професійним самовизначенням та актуалізація ціннісно-орієнтаційних, пізнавальних, комунікативних якостей особистості.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ.

Дисципліна «Психологія самовизначення» вважається вибірковою дисципліною. Її вивчення бажане після оволодіння студентами матеріалом навчальної дисципліни: «Загальна психологія».

знання

- основ загальної та соціальної психології;
- основ філософії та математичної статистики;

вміння

- виокремлювати та аналізувати поведінкові патерни, особистісні риси, причинно-наслідкові зв'язки.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Психологія самовизначення особистості», як обов'язкова компонента освітньої програми, забезпечує оволодіння загальними та фаховими компетентностями і досягнення студентами програмних результатів навчання:

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК5	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології	3, 4, 5, 7, 11, 13, 14
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
СК 7.	Здатність до підприємницької діяльності	1-4, 8
СК 12.	Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі готельно-ресторанної справи у мультидисциплінарних контекстах, у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації.	7, 11, 13
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПН10	Відповідати за формування ефективної кадрової політики суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу, організаційні комунікації, розвиток професійного знання, оцінювання стратегічного розвитку команди, підбір та мотивування персоналу на ефективне вирішення професійних завдань	2, 3, 7, 10, 14, 15
ПН12	Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються	14, 15

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Професійне самовизначення і самореалізація як дві категорії психології

Самопізнання як основа успішного професійного самовизначення. Психологічні методи та методики дослідження феномену «самовизначення». Психологічні теорії становлення і розвитку особистості. Дослідження психологів стосовно самореалізації особистості. Потреба в самореалізації і самоактуалізації.

Критерії соціально-адаптивної особистості. Вимоги до професійно-особистісних якостей спеціаліста.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2.

Додатковий: 2.

Інтернет – ресурси: 3-5.

Тема 2. Професія і спеціальність, їх психологічні особливості. Різноманіття світу праці

Вплив великої машинної індустрії на психологічний дискомфорт працівника. Ситуації стресу в постіндустріальному суспільстві. Основні психологічні характеристики професій. Психологічні особливості розумової праці. Зміни психічного стану в процесі фізичної праці. Психологічна готовність до праці. Психічні новоутворення в результаті активної трудової діяльності. Психологічні особливості праці в різних сферах матеріального і нематеріального виробництва, галузях і секторах економіки.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2.

Додатковий: 1, 2.

Інтернет – ресурси: 1-3.

Тема 3. Інтереси і схильності. Мотиви вибору професії. Ціннісні орієнтації і їх роль в професійному самовизначенні.

Професійні інтереси і схильності, їх роль в процесі професійного самовизначення. Способи формування професійних інтересів. Групи мотивів вибору професії: соціальні, моральні, естетичні, пізнавальні, творчі, матеріальні, престижні.

Ціннісна орієнтація, як мотивуючий фактор відношення людини до матеріальних і духовних благ, система її переконань, установок і переваг. Психологічні методики дослідження ціннісних орієнтацій особистості. Розвиток навичок рефлексії. Розширення самосвідомості. Формування імовірнісного мислення. Визначення своїх потреб і особистісних цілей. розвиток здібностей. Цілепокладання, впевненість у досяжності поставлених цілей. Конкретизація своїх життєвих і професійних цінностей, при необхідності внесення до них коректив. Розвиток навичок рефлексії, цілепокладання.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2.

Додатковий: 2-4.

Інтернет – ресурси: 2, 5, 6.

Тема 4. Особливості психічних процесів, темперамент і вибір професії.

Суть і види пізнавальних процесів, їх структура в ситуації вибору професії. Відчуття, сприйняття, уявлення майбутньої професії. Емоції, почуття, вольові акти в професійній діяльності. Роль пізнавальних процесів, емоцій, почуттів і волі в професійному самовизначенні і професійній діяльності фахівця. Сутність і типи темпераменту, їх психологічна характеристика, особливості прояву в професійній діяльності фахівця.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 3.

Додатковий: 2-4.

Інтернет – ресурси: 3, 5.

Тема 5. Роль характеру та здібностей в професійній діяльності.**Професійні проби і творчі проекти.**

Визначення поняття «характер». Риси і типи характеру. Позитивні і негативні риси характеру людини у ставленні до себе, інших людей, різним видам діяльності, суспільній і особистій власності. Характер і вибір професії торговельно-економічної сфери. Загальні вимоги професій торговельно-економічної сфери до характеру людини.

Поняття «здібності», загальні і спеціальні здібності. Основні властивості спеціальних здібностей фахівця торговельно-економічної сфери. Задатки як передумова формування і розвиток здібностей. Здібності і вибір професії. Спеціальні здібності групи професій торговельно-економічної сфери. Суть і функції професійної проби в професійному самовизначенні. Етапи виконання і рівні складності професійних проб. Аспекти професійних проб: технологічний, ситуативний, функціональний. Індивідуальні і групові професійні проби. Аналіз і оцінка виконаних професійних проб.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2.

Додатковий: 2-4.

Інтернет – ресурси: 1-3.

Тема 6. Здоров'я і вибір професії. Професійна придатність і самооцінка

Поняття здоров'я. Врахування стану здоров'я при виборі професій торговельно-економічної сфери. Групи професії за їх впливом на здоров'я людини. Дієздатність, працездатність. Медичні показання і протипоказання. Обмеження професійної придатності до роботи в торговельній сфері при різних захворюваннях. Працездатність. Роль режиму дня і активного відпочинку у збереженні і зміцненні здоров'я працівників.

«Образ — Я», як система уявлень про себе. Структура «Образу — Я»: знання про себе, оцінка себе, вміння управляти собою. Реальне «Я», ідеальне «Я», «Я» — очима інших людей. «Я — концепція», як динамічна система представлень людини про саме собі. Самооцінка як компонент «Я — концепцій». Суть і рівні самооцінки. Характеристики заниженої, завищеної і адекватної самооцінки у працівників.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2.

Додатковий: 3, 4.

Інтернет – ресурси: 2-4, 6.

Тема 7. Професійний саморозвиток і самовиховання. Професійне самовизначення і становлення особистості.

Види можливостей людини: інтелектуальні, фізичні, спеціальні. Професійний саморозвиток: суть, способи і прийоми саморозвитку людиною своїх професійно важливих якостей. Професійне самовиховання. Методи професійного самовиховання: самопереконання, самонавіяння, самонаказ, самоосвіта, самоконтроль, самооцінка. Точки зору на процес професійного самовизначення. Модель професійного самовизначення. Типи самовизначення людини. Формування позитивного самоствавлення. Розвиток вміння виявляти й аналізувати свої психологічні характеристики, сильні сторони своєї особистості і спиратися на них. Мотивація на самовдосконалення.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3.

Додатковий: 2-4.

Інтернет – ресурси: 3, 4.

Тема 8. Професійна орієнтація і професійне самовизначення. Ухвалення рішення про професійний вибір

Функції профорієнтації. Періодизація професійного самовизначення. Засоби формування професійного самовизначення. Методи професійної інформації і освіти. Форми роботи профконсультації. Методи професійного відбору. Методи соціально-професійної адаптації. Етапи професійного самовизначення. Готовність до професійного самовизначення. Показник готовності до професійного самовизначення, його рівні. Ухвалення рішення про професійний вибір.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2.

Додатковий: 1, 2.

Інтернет – ресурси: 1, 4.

Тема 9. Значення, ситуація і правила вибору професії. Типові помилки при виборі професії

Значення вибору професії для людини і суспільства. Ситуація і чинники вибору професії. Ситуація вибору професії: «Хочу-Можу-Треба». Вимоги до вибору професії. Умови оптимального вибору професії. Правила вибору професії. Шляхи набуття професії. Типові помилки при виборі професії. Незнання світу професій. Незнання правил вибору професій. Незнання себе. Застарілі уявлення про характер праці і умови праці в конкретних професій. Упередження відносно престижності професії. Необ'єктивна оцінка своїх можливостей. Невміння співвіднести свої здібності з вимогами професії. Ототожнення навчального предмета з професією. Перенесення відношення до людини на професію. Вибір професії «за компанію».

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2.

Додатковий: 2, 3.

Інтернет – ресурси: 3, 5, 6.

Тема 10. Використання PR -технологій в процесі професійного самовизначення. Професійна самопрезентація.

Напрями вирішення питань професійного самовизначення майбутніх фахівців торговельно-економічної сфери. Протиріччя, пов'язані з професійним самовизначенням студентів: особисто-психологічні протиріччя, соціально-економічні протиріччя. Завдання PR - технологій в професійному самовизначенні. Класифікація PR - технологій, складнощі їх використання, вимоги до їх застосування в професійній самопрезентації. Засоби PR - технологій.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2.

Додатковий: 1, 2.

Інтернет – ресурси: 2-4.

Тема 11. Професіограма як засіб професійного самовизначення

Професійно-кваліфікаційна характеристика професії. Структура професійно-кваліфікаційної характеристики професій торговельно-економічної сфери. Загальна схема опису професій торговельно-економічної сфери. Класифікації професій торговельно-економічної сфери: залежно від особливостей провідного предмета праці, залежно від мети трудової діяльності, залежно від знарядь праці, за ознакою умов праці.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2.

Додатковий: 1, 2, 4.

Інтернет – ресурси: 2, 3.

Тема 12. Професії торговельно-економічної сфери, їх значення і особливості. Торговельне підприємництво: професія і покликання

Функції професій торговельно-економічної сфери. Завдання професій торговельно-економічної сфери. Психологічні особливості праці фахівця торговельно-економічної сфери в сучасних умовах. Особливості взаємин в трудових колективах торговельних підприємств. Умови встановлення правильних взаємин. Професійна компетентність в праці фахівця торговельно-економічної сфери. Функції праці фахівця торговельно-економічної сфери. Характерні риси праці фахівця торговельно-економічної сфери. Психологічна структура діяльності фахівця торговельно-економічної сфери. Сучасні вимоги до діяльності фахівця торговельно-економічної сфери. Компоненти професійної діяльності фахівця торговельно-економічної сфери.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2, 3.

Додатковий: 1, 4.

Інтернет – ресурси: 2, 6.

Тема 13. Методи активізації професійного самовизначення особистості

Проблема активізації, активності і самоактивізації професійного самовизначення фахівця торговельно-економічної сфери. Методи активізації професійного та особистісного самовизначення фахівця торговельно-економічної сфери. Основні характеристики активізуючої профконсультаційної методики. Засоби активізації професійного самовизначення (активізуючі

профорієнтаційні опитувальники, ігрові профорієнтаційні вправи, бланкові ігри).

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2.

Додатковий: 1, 2.

Інтернет – ресурси: 1, 3, 6.

Тема 14. Професійний ідеал як мета самоудосконалення

Професійна придатність, професійна готовність, професійна позиція фахівця торговельно-економічної сфери, спрямованість особистості фахівця торговельно-економічної сфери, професійний обов'язок, підприємницька активність фахівця торговельно-економічної сфери, авторитет фахівця торговельно-економічної сфери, суспільна місія фахівця торговельно-економічної сфери.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2.

Додатковий: 2, 4.

Інтернет – ресурси: 5, 6.

Тема 15. Оцінка та характеристика динаміки професійного самовизначення

Оцінка рівня самовизначення за допомогою прямих і побічних показників. Характеристика прямих показників успішного самовизначення (продуктивності, якості). Кількісні, якісні та комбіновані прямі показники самовизначення. Характеристика побічних показників самовизначення (психофізіологічна ціна діяльності). Особливості використання для оцінки побічних показників, приладових і бланкових методик.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2.

Додатковий: 1, 2.

Інтернет – ресурси: 2, 6.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні

1. Корольчук М.С., Корольчук В.М., Миронець С.М., Тімченко О.В., Осьодло В.І., Ржевський Г.М., Максименко К.С., Психологія праці в звичайних та екстремальних умовах / Навчальний посібник для студентів ВНЗ. - К. : Київ.нац.торг.ун-т, 2015. – 652 с*

2. Корольчук М. С., Крайнюк, В. М. Марченко, В.М. Психологія: схеми, опорні конспекти, методики: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: Ельга, Ніка-Центр, 2012. - 320с.

3. Корольчук М.С., Корольчук В.М., Миронець С.М., Тімченко О.В., Осьодло В.І., Ржевський Г.М., Зазимко О.В., Практична психологія /

*Навчальний посібник для студентів ВНЗ / – К. : Київ.нац.торг.ун-т, 2014.
– 728 с.*

Додаткові

1. *Психологія професійного самовизначення особистості: монографія/ М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, Ю.В.Дроздова, А.М. Сипливий, В.І. Осьодло : за заг. Ред. М.С. Корольчука.- Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. – 280с*
2. *Професійне вигорання працівників освіти: монографія / М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, Л.І. Березовська. – Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2017. – 304 с.*
3. Чайченко Г.М. Основы физиологии высшей нервной деятельности. – К.: Высшая школа. Изд-во при Киевском унив., 2000. – 432 с.
4. Костюк П.Г. Физиология центральной нервной системы. Киев, 2000.- 292с.

Інтернет – ресурси

1. Студентська електронна бібліотека «Читалка». – Режим доступу: <http://chitalka.info/psy.html>
  2. Психологічний портал «У психолога». – Режим доступу: <http://upsihologa.com.ua>
  3. Електронна бібліотека підручників та українських рефератів. - <http://www.info-library.com.ua/books-text-1272.html>
  4. Сайт інституту соціології НАН України. – Режим доступу: <http://www.i-soc.kiev.ua>
- Сайт Українського інституту соціологічних досліджень. – Режим доступу: <http://www.uisr.org.ua>

* курсивом виділені назви видань, які знаходяться в бібліотеці КНТЕУ